

Het publieke ambt verdient herwaardering

Ten tijde van de Romeinse republiek golden *gravitas* (prudent oordeelsvermogen), *pietas* (behoorlijk en plichtsgetrouw handelen) en *simplicitas* (cenvoud in zelfpresentatie en levenswijze) als de leidende persoonlijke waarden van de politiek-maatschappelijke elite, een *mos maiorum* die een, in de visie van Finer *) in principe onwerkbare constitutie, feitelijk effectief maakte. Een geïnternaliseerde code voor het persoonlijke functioneren op de leidinggevende posities kan zelfs gecompliceerde politiek-bestuurlijke betrekkingen en verhoudingen feitelijk doen 'werken'.

In 'Nieuwe wegen, vaste waarden' wordt gepleit voor een versterking van 'het professionele karakter' van het bestuur.

Daarbij wordt niet alleen gedacht aan de versterking van de technische bekwaamheid van politieke en ambtelijke bestuurders, maar vooral ook aan een herbezinning op de cruciale betekenis van de publieke ambtsvervulling.

In het verkiezingsprogramma worden daar de volgende zinnen aan gewijd: "Burgers moeten vertrouwen kunnen hebben in de overheid, in de bestuurlijke integriteit van politieke en ambtelijke bestuurders, in democratische procedures en instituties, in rechts-

zekerheid en kwaliteit van resultaten. Het publieke ambt verdient herwaardering als dienst aan burgers en samenleving".

Rolopvattingen

In de afgelopen tijd speelden enkele 'affaires' die opnieuw attendeerden op het grote belang van een integere rol(interpretatie) voor en door publieke ambtsdragers. De bijzondere waarden waarover we het hier hebben vinden hun uitdrukking in rolopvattingen, in een *mos maiorum* die zelfs onwerkbaar structuren werkbaar maken.

Die rolopvattingen kunnen worden neergelegd in formele regelingen rond

de positie van politici en ambtenaren, welke kunnen reiken van integriteitscodes tot rechtspositieregelingen. Jawel, ook dat laatste: in zijn analyse van het voor onze rechtsorde typerende leegaal-rationele gezagstype liet Max Weber zien, dat de dienstbaarheid aan het algemene belang bepaalde rechtspositionele voorzieningen (in casu de vaste aanstelling en het recht op pensioen) wenselijk maakten.

De rolopvattingen 'slaan ook neer' in structuren: in voorspelbare, gereguleerde betrekkingen en verhoudingen, zoals die welke gelden tussen politici en hun ambtelijke bestuurders.

Prof.dr. M.L. Bemelmans-Vidoc

'Voorleven'

De moraal van dit korte verhaal is gelegen in de vaststelling dat ook formele bepalingen het uiteindelijk gedrag niet volledig (blijken te) bepalen. Dat zal uiteindelijk worden bepaald door de geïnternaliseerde *mos* van de betrokken persoonlijkheden. Die ethos is de persoonlijke duiding van generale waarden. Waar die 'generale waarden' aan slijtage onderhevig lijken te zijn – ze worden niet meer benadrukt, ceremonieel onderstreept – worden ze niet meer beleefd als relevant.

Waarden-overdracht kan plaatsvinden via uitdrukkelijke instructie: zo zouden in opleidingen en in 'in-service'-trainingen de relevante codes en de achterliggende waarden veel systematischer aandacht moeten krijgen, terwijl ze bij formele 'initiaties' en beëdigingen nog eens plechtig kunnen worden bekrachtigd. Waarden-overdracht vindt wellicht het meest effectief plaats door ze eenvoudig 'voor-te-leven': door voor-

beeldige houding en gedrag van zittende politieke en ambtelijke gezagsdragers.

Een herwaardering van het publieke ambt betekent nadrukkelijk aandacht voor een (her)bekrachtiging van de grote betekenis van een dienstbare, integere en op het publieke belang betrokken rolopvatting. Dat valt moeilijk te combineren met allerlei dwarsconnecties naar met private belangen verbonden posities en *mores*. Geprononceerde publieke positiebepalingen, buiten de ministeriële autoriteit om, passen daar evenzeer niet bij. Het vraagt om *gravitas, pietas* en *simplicitas*. —*—

Prof.dr. M.L. Benelmans-Vidéc

Noot

- * S.E. Finer, *The History of Government From the Earliest times*, Vol. 1, Oxford University Press, 1977, p. 392 e.v.

In de column geven de leden van de redactie hun persoonlijke opvattingen weer. Zij hopen daarmee een aanzet te geven voor reflectie of debat.